

Aan de staatssecretaris van Economische Zaken
T.a.v. contactpersoon Nationale ombudsman
Postbusnummer 20401
2500 EK DEN HAAG

Postadres

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Tel: (070) 356 35 63

Fax: (070) 360 75 72

bureau@nationaleombudsman.nl

www.nationaleombudsman.nl

Doorkiesnummer

Datum

Ons nummer

2014.13830

Uw brief

Uw kenmerk

Bijlagen

Behandelend medewerker

Onderwerp

Geachte heer/mevrouw,

Op 16 december 2014 heeft de Nationale ombudsman een e-mail met bijlagen ontvangen van mevrouw X namens de Vereniging tot Behoud van Boer en Milieu (VBBM) te Wehl met een klacht over de wetenschappelijke onderbouwing van het huidige ammoniakbeleid. Ik heb besloten deze klacht in onderzoek te nemen. In mijn onderzoek gaat het om de waarborgen die gelden bij opdrachten tot wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van beleidsmaatregelen.

Wat schrijft de VBBM?

De VBBM betwist de effectiviteit die door wetenschap en overheid wordt toegeschreven aan de emissiearme aanwending van mest die in 1993 verplicht is gesteld. De VBBM heeft al vele jaren gereede twijfels aan het rekenmodel dat gebruikt wordt bij het vaststellen (inschatten) van ammoniakemissie bij welke mestaanwending dan ook. Belangrijke redenen daarvoor zijn dat de feitelijke metingen van ammoniakconcentratie in de lucht geen daling laten zien sinds 1993 en dat de korstmossenmonitoring¹ ook geen effect laat zien van de emissiebeperkende maatregelen op de ammoniakconcentratie in de lucht. De modelberekeningen die de grondslag zijn voor het Nederlandse beleid worden daarom vanuit verschillende hoeken (wetenschap, milieu, agrarisch) in twijfel getrokken. Er is dan ook sprake van een zogenaamd "ammoniakgat"; de feitelijke metingen en waarnemingen komen niet overeen met de berekende concentraties. Toch zijn bij de evaluatie van het emissiearm aanwenden van mest, waartoe het Ministerie van Economische Zaken in 2008 opdracht heeft gegeven, alle bestaande modelberekeningen overgenomen en niet kritisch tegen het licht gehouden. De VBBM wil dat de gebruikte modelberekeningen, waarop de huidige regelgeving is gebaseerd, getoetst worden aan actuele en representatieve emissiemetingen waarbij ook de veranderde omstandigheden in het bedrijfsmanagement die invloed hebben op de ammoniakemissie worden meegenomen.

¹ korstmossen zijn in de natuur belangrijke indicatoren voor luchtverontreiniging

Ons nummer

2014.13830

2

Tevens stelt de VBBM aan de orde dat de onderzoeken naar de ammoniak-uitstoot en de effecten van emissiearme aanwending van mest waartoe het ministerie opdracht geeft, telkens binnen dezelfde kleine groep wetenschappers wordt uitgevoerd die tevens betrokken zijn geweest bij de destijds ontworpen modelberekeningen. De diverse kritische geluiden over de wetenschappelijke basis van het mestbeleid en de gebruikte modelberekeningen worden volgens het VBBM niet meegenomen in deze onderzoeksopdrachten.

Het verloop tot nu toe

De VBBM heeft zich al eerder, in maart 2014, tot de Nationale ombudsman gewend. Destijds waren hun klachten gericht op de werkwijze van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). De VBBM stelde dat deze onderzoeksinstituten relevante wetenschappelijke inzichten over het emissiearm aanwenden van mest en de feitelijke metingen en waarnemingen niet meenamen in hun onderzoeken. Na tussenkomst van de Nationale ombudsman heeft de VBBM vervolgens met het RIVM en het PBL gesproken. In deze gesprekken kwam onder meer naar voren dat beide instituten in opdracht van het Ministerie van Economische zaken onderzoek doen.

De wetenschappelijke inzichten die de VBBM aandraagt, worden door beide instituten niet meegenomen in hun onderzoeken, het rekenmodel is leidend. Van onafhankelijk en deugdelijk onderzoek is volgens de VBBM daarom geen sprake. Wel gaven de onderzoeksinstituten aan dat er aanleiding is voor nader onderzoek naar het zogenaamde "ammoniakgat" en dat dit signaal zou worden neergelegd bij het Ministerie van Economische Zaken.

De VBBM is niet tevreden met de uitkomsten van deze gesprekken en heeft zich daarom opnieuw tot de Nationale ombudsman gewend op 16 december 2014. Hierop is zij uitgenodigd voor een gesprek om hun klachten nader toe te lichten. In dit gesprek liet de VBBM weten geen vertrouwen te hebben in de wijze waarop het RIVM en het PBL hun onderzoeken uitvoeren omdat daarbij nog altijd wordt uitgegaan van de, volgens de VBBM, omstreden rekenmodellen en de feitelijke metingen en waarnemingen van de ammoniakconcentraties in de lucht daar niet bij worden betrokken. Ook liet de VBBM weten dat het RIVM en het PBL enkel in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken werken. De VBBM ontvangt van het ministerie ook geen bevredigend antwoord op hun vragen over de wetenschappelijke onderbouwing van het huidige emissiearme mestbeleid en de verklaring voor het "ammoniakgat".

Ons nummer

2014.13830

3

De VBBM wil dat er deugdelijk en onafhankelijk onderzoek wordt gedaan naar de effectiviteit van en de gevolgen door het verplichte emissiearm aanwenden van mest. Daarbij behoren alle wetenschappelijke inzichten, ook de kritische, en de feitelijke metingen en waarnemingen betrokken te worden.

De klacht

Hierbij ontvangt u een kopie van de e-mail van mevrouw X namens de VBBM en de bijbehorende bijlagen. Met deze brief laat ik u weten dat wij de klacht gaan onderzoeken. Ook vraag ik u een standpunt in te nemen over de klacht. Ik leg de klacht aan u voor omdat uit de stukken naar voren komt dat u het opdrachtgevende ministerie bent en de gesprekken met RIVM en PBL onvoldoende tegemoet zijn gekomen aan de klacht van de VBBM.

Wij onderzoeken deze klacht op grond van titel 9.2 van de Algemene wet bestuursrecht. De klachtformulering is de basis voor ons onderzoek en het oordeel van de Nationale ombudsman. Deze luidt als volgt:

Verzoekers klagen erover dat het huidige mestbeleid en de daaruit voortvloeiende verplichtingen niet zijn gebaseerd op onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek waarbij alle wetenschappelijke inzichten, waarnemingen en metingen betrokken worden. Voorts klagen verzoekers erover dat het Ministerie van Economische Zaken opdrachten voor wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van het mestbeleid belegt bij de groep wetenschappers die onderzoek baseren op de modelberekeningen, waardoor andere inzichten buiten beschouwing blijven.

Verzoek om reactie

Wij stellen onderzoek in om een goed beeld te krijgen van de klacht. Daarvoor hebben wij uw reactie nodig met daarin uw standpunt over de klacht. Uw reactie ontvangen wij graag binnen vier weken. Kunt u in uw reactie ook aangeven of u (onderdelen van) de klacht gegrond acht? Als dit het geval is, vraag ik u om te vermelden of de klacht voor u een aanleiding vormt tot een actie of maatregel voor de VBBM of in meer algemene zin.

Ons nummer
2014.13830

4

Vragen

Graag ontvangen wij in uw reactie ook een antwoord op de volgende vragen:

1. Welke voorwaarden stelt u bij opdrachten voor wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de mestmaatregelen om te waarborgen dat er sprake is van volledig en onafhankelijk onderzoek?
2. Hoe bepaalt u aan wie u de opdracht tot wetenschappelijk onderzoek verstrekt? Welke afwegingen maakt u daarbij?
3. Welke waarde hecht u eraan om deskundigen en wetenschappers die kritisch zijn op het gebruik van modelberekeningen ter onderbouwing van het huidige beleid te betrekken bij uw opdrachten tot onderzoek?
4. Acht u zich verantwoordelijk voor het geven van een deugdelijke verklaring voor het verschil tussen de gemeten en de berekende waarden – het ammoniakgat- nu uw beleid en de daaruit voortvloeiende verplichtingen zijn gebaseerd op de berekende waarden?
5. Ziet u aanleiding om opdracht te geven tot nader onderzoek naar het ammoniakgat en zo ja, welke voorwaarden stelt u aan dat onderzoek?

Doorsturen van uw stukken

Wij sturen de stukken die wij in de loop van het onderzoek van u ontvangen, normaal gesproken door aan de VBBM, mevrouw X. Hebt u daar bezwaar tegen, laat het ons dan weten. Geef daarbij ook aan waarom u niet wilt dat wij de stukken doorsturen. U hoort dan van ons of wij daar rekening mee kunnen houden.

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen